

Válka Izraele proti Hamásu v kontextu

IZRAEL PO 7. ŘÍJNU 2023

Petr Sláma

Onoho dne, který se podle židovského kalendáře nazývá 22. tišri a který je prvním dnem po skončení svátků Sukót, slaví Židé v Izraeli svátek Simchat Tóra, „radost z Tóry“. Namísto radosti se však první říjnovou sobotu roku 2023 rozpoutalo peklo, které otřásl životy miliónů obyvatel Izraele a Palestiny. Teroristé z Hamásu toho dne zavraždili na 1 200 civilistů a 239 jich odvěkli do Gazy jako rukojmí. Při následných leteckých a později pozemních útocích Izraele na pozice Hamásu v Gaze zahynulo podle palestinských zdrojů přes 11 tisíc lidí, kromě příslušníků Hamásu také tisíce žen a dětí, z nichž si Hamás svými základnami uprostřed obytných zón udělal živé štíty.

Otřesy po celém světě

V Libanonu, který s Izraelem sousedí ze severu, se k nové aktivitě probudil Hizballáh, šíitská milice, podporovaná z Íránu a ze Sýrie. V posledních letech Hizballáh pravidelně ostřeloval Izrael několikrát za měsíc. Systém izraelské protivzdušné obrany, nazvaný „Železná klenba“ (*Kípat barzel*), střely ze severu většinou zachytil. Po 7. říjnu se útoky znemnohonásobily, takže je už „klenba“ nezachytí. Obyvatelé okresních měst na severu Izraele byli na počátku listopadu 2023 evakuováni do vnitrozemí. Na severní hranici operuje izraelská armáda, která útoky vrací, a to i hluboko do libanonského a syrského vnitrozemí. Zatím to ale nevypadá, že by zde Hizballáh chtěl zahájit „plnohodnotnou“ válku.

K eskalaci násilí dochází na Západním břehu Jordánu. Od vypuknutí války v Gaze i zde zahynuly stovky Palestinců. Izraelská armáda se rozhodla zlikvidovat představitele Hamásu na Západním břehu. To by sice mohlo hrát do karet konkurenčnímu sekulárnímu palestinskému hnutí Fatah prezidenta Mahmuda Abbáse, jehož vládu v Gaze Hamás od roku 2007 neuznává.¹ Jenomže odpor k Izraeli, umocněný záběry bombardované Gazy, je mezi Palestinci tak hluboký, že jakákoli přichylnost k Izraeli by Fatah zcela zdiskreditovala.

Mezitím při bojových operacích v Gaze, na hranici s Libanonem a na Západním břehu pomalu ale jistě stoupá počet padlých Izraelců: ke konci listopadu dosáhl několika stovek.

Důsledky těchto událostí jsou patrné po celém světě. Zhruba měsíc po útoku palestinských teroristů pochodovalo Londýnem na 300 tisíc demonstrantů, protestujících proti bombardování Gazy. Podobné demonstrace zažívají i jiná evropská a americká velkoměsta. Britská ministryně vnitra Suella Bravermanová, která kritizovala benevolentní postup londýnské policie vůči projevům antisemitismu, byla premiérem Sunakem odvolána.²

Válka Izraele proti hnutí Hamás zastínila válku na Ukrajině. To může mít pro Ukrajinu neblahé následky, protože finanční a vojenská podpora Západu je pro Ukrajinu klíčová, zdroje západní pomoci však nejsou neomezené. Půjde-li část americké pomoci na vojenskou pomoc Izraeli a později část evropské pomoci na obnovu Gazy, bude to nutně na úkor pomoci Ukrajině. Putinovi se nic nemohlo hodit víc.

Jak k tomu došlo

Brutální útok Hamásu na izraelské civilisty i několik menších jednotek policie a armády v okolí Gazy 7. října zastihl Izrael v nedobré vnitropolitické kondici. Brzy po útoku se objevily zprávy, že egyptská rozvědka své izraelské kolegy varovala, ale její signály – a o víc z egyptské strany nešlo – zůstaly bez odezvy. V Izraeli panuje od útoku shoda na tom, že míra odpovědnosti jednotlivých bezpečnostních složek se začne řešit až po skončení války. Bez ohledu na toto dílčí selhání však izraelskou společností zmítá od znovuzvolení Benjamina Netanjahua

na podzim roku 2022 hluboký kulturně politický konflikt.

Aby totiž Netanjahu po volbách získal v Knesetu, izraelském parlamentu, nadpoloviční většinu, vytvořil koalici s několika menšími krajně pravicovými stranami. Do vlády se dostali představitelé židovských osadníků, především v minulosti trestně stíhaný šéf strany *Ocma jehudit* („Židovská síla“) Itamar ben Gvir, ale také jeho souputník, šéf strany *Tekuma* („Znovupovstání“) Becalel Smotrič.³ Oba prosazují Izrael „od řeky k moři“ (heslo „From the river to the sea, Palestine will be free“, které se dnes ozývá na pro-palestinských demonstracích, má v jejich podání svou židovskou obdobu). Premiér Netanjahu ustanovil na konci loňského roku ben Gvira, který kvůli svým radikálním postojům nikdy nesloužil v izraelské armádě, ministrem národní bezpečnosti. Ben Gvirovy první kroky ve funkci vedly na Chrámovou horu v Jeruzalémě, na níž se nachází prostranství Skalního dómu, které připomíná Muhammadovu noční cestu do nebe. Toto místo spravuje na základě dohody s Jordánskem islámská nadace *Waqf*.⁴ Návrh pravicových izraelských politiků na Chrámové hoře patří ke spolehlivým spouštěčům protiizraelských protestů. Ben Gvir navíc drží ochrannou ruku nad osadníky, kteří v únoru 2023 spáchali pogrom v palestinské obci Huwara jižně od Nábľusu.⁵ Premiér Netanjahu se příliš netají svou nechutí k jednáním s palestinskou samosprávou na Západním břehu, která by směřovala ke dvojstátnímu řešení. Eskalace napětí mu vyhovovala. Aby ochránil osadníky před zlobou palestinské většiny, přesunul na Západní břeh do té doby nebyvalé množství vojáků. Právě ti pak 7. října 2023 chyběli na hranici s Gazou.⁶

Rozděl – a prohraj

Od okamžiku, kdy byla koncem loňského roku Netanjahuova vláda jmenována, paralyzuje její činnost napětí mezi premiérem a ministrem obrany Joavem Galantem. Přestože jde o jeho stranického kolegu, premiér ministra obrany opakovaně veřejně ostouzel podobným způsobem, jako kdysi u nás prezident Zeman premiéra Sobotku.⁷ Na ministerstvo obrany dosadil – proti všem pravidlům fungování silových složek – vedle Galanta jako druhého ministra právě Becalele Smotriče.⁸ Komunikace mezi ministrem

národní bezpečnosti ben Gvirem a armádními špičkami probíhala v okamžiku útoku už jen přes média.

Netanjahuovi se podařilo rozdělit nejen vedení armády, ale i celou izraelskou společnost. S využitím loajálního ministra spravedlnosti Jariva Levina se na začátku letošního roku pustil do justiční reformy, jejímž cílem bylo omezit autonomii soudního systému.⁹ Nejvyšší soud Izraele v minulosti opakovaně zrušil rozhodnutí vlády, která podporovala výstavbu židovských osad na Západním břehu. Netanjahu měl navíc jeden zcela soukromý důvod, proč mu byla nezávislá justice (či „vláda nikým nevolené liberální elity“, jak sám říká) trnem v oku: čelí vleklému vyšetřování několika obvinění z korupce a zneužívání pravomoci veřejného činitele.

Navržená justiční reforma v Izraeli vyvolala na jaře a v létě celonárodní vlnu protestů. Některé z nich (v Tel Avivu) přerostly v násilné střety s policií. Do protestů se samozřejmě zapojili představitelé nyní opoziční levice, která v Izraeli usiluje o dohodu s Palestinci. Přidali se ale také mnozí voliči vládního Likudu, podle nichž reforma ohrožuje izraelskou demokracii. Někteří z nich se zapojili nejen jako občané, ale i jako armádní rezervisté, s jejichž každoroční službou izraelský bezpečnostní systém počítá. „Nebudeme nasazovat životy za zemi, která se stává diktaturou“, ozývalo se stále hlasitěji. A pak přišel 7. říjen.

Kdo tu vládne?

Dopad událostí onoho dne umocňují dvě skutečnosti. Zaprvé, útok se odehrál v mnohonásobném přímém přenosu. Někteří účastníci taneční zábavy i obyvatelé přepadených kibuců stihli své vrahy či budoucí vězňatele nahrát na mobily. Někteří se vteřiny před smrtí dovolali svým příbuzným nebo do živého vysílání rozhlasu. Zadruhé, šokující byla toho dne bezradnost – a mnohde přímo absence – státu. Teprve po několika hodinách začaly jednat silové složky. Teprve následujícího dne premiér občanům sdělil, že jsou ve válce s Hamásem. Teprve po několika dnech Izraelci obnovili kontrolu nad jižní částí svého území. Byla vyhlášena mobilizace a kolem Gazy se začaly stahovat jednotky pozemního vojska; podobný přesun začal také směrem k severní hranici. Deset dní po teroristickém útoku zahájil Izrael bombardování Gazy.¹⁰ Po dalších

dvou týdnech Izrael přikročil k pozemní operaci, která dosud probíhá. Podle kusých zpráv probíhají paralelně s bojovými operacemi jednání, jejichž cílem je propuštění unesených Izraelců. Mnozí z jejich příbuzných, kteří trnou o osudy unesených, si stěžují na to, jak dlouho museli čekat na pomoc či jenom informace ze strany úřadů. Jejich požadavek *Tavi'u otam ha-bajta*, „Přiveďte je domů“, který se stal heslem vzpomínkových akcí, nepostrádá kritický, protivládní osten.¹¹

Vláda i opozice se v situaci vnějšího ohrožení rozhodly, že odloží vzájemnou rivalitu na poválečné dny. Premiér Netanjahu postupně začal jednat – zahraničněpoliticky i vnitropoliticky – jako vůdce válčící země. Pozval opozici k vytvoření vlády národní jednoty.¹² Toto pozvání nakonec přijal jeden z jeho někdejších vyzyvatelů a předtím náčelník generálního štábu, generál Benny Gantz (jeho spojenec Jair Lapid, Netanjahuův přechůdce v premiérském křesle, zůstal v opozici), generál Gadi Eisenkot a několik dalších. Gantz do vlády vnesl rozvahu a odbornost. Spolu s ním se však jednání vlády znovu účastní také Arje Deri, představitel sefardské strany Šas, jehož v lednu z vlády pro jeho korupční delikty vykázal nejvyšší soud. Vláda národní jednoty má i s premiérem 39 ministrů a prakticky přestává být schopná jednat. Skutečná rozhodovací pravomoc se v posledních dnech přesunula do rukou užší a akceschopnější skupiny, tzv. válečného neboli nouzového kabinetu. Tvoří jej Netanjahu, Galant a Gantz. Jejich jednání se obvykle účastní také špičky armády a tajných služeb.

Když chybí stát, jsou zde občané

Na pozadí jarních protestů a všeobecného zklamání z váhavosti vlády vyniká vzepětí občanské soudržnosti a solidarity. Hotely v Ejlatu a u Mrtvého moře nabízejí ubytování dětem z evakuovaných obcí na jihu i na severu země. Tisíce dobrovolníků se zapojily do pomoci potřebným. Televize přináší rozhovory s blízkými obětí. Vysílání je pravidelně přerušováno bloky nabídek nejrůznějších forem pomoci. Jméno těmto iniciativám dal čtrnáctidílný dokumentární seriál veřejnoprávní televize Kan, nazvaný *Ba-ajn medina ješ ezrachim*, „Když chybí stát, jsou zde občané“.¹³ Pořad přináší svědectví o spon-tánní a vynalézavé občanské svépomoci

(ortodoxních žen, lékařů, sociálních pracovníků a psychologů...).

Mír na Blízkém východě je zatím v nedohlednu. Nikdo netuší, jak bude vypadat poválečné uspořádání Gazy. Tisíce mladých Izraelců se ocitají v překerní situaci. V Gaze svádějí s nasazením vlastního života krvavé boje na obranu své země, aniž by příliš věřili vůdcům, kteří je do tohoto boje posílají. Cítí se nepochopeni západní liberální veřejností, která demonstrovuje na podporu Palestinců. Svou mentalitou a kulturou by patřili do tohoto liberálního tábora. Jenomže na rozdíl od jeho evropských příslušníků, jejichž země a jejich hranice nikdo nezpochybňuje, se oni narodili v zemi, která byla 7. října napadena. ■

Poznámky

- 1 Břetislav Tureček, Izrael versus Hamás: Může někdy skončit spor o Gazu?, *Česká pozeice* 12. 9. 2014 URL:
- 3 Viz Petr Sláma, „Zápas o justici v Izraeli“, *Dingir* 2/2023, 41–43.
- 4 Dov Lieber, Amid Temple Mount Tumult, the who, what and why of its Waqf rulers, *The Times of Israel* of July 20, 1997, URL:
- 6 Irena Kalhousová, Hranice jako ementál, *Vinohradská 12, Český rozhlas*, 9. 10. 2023, URL:
- 9 Viz Sláma, „Zápas...“
- 10 Bill Hutchinson, „Israel-Hamas War: Timeline and key developments, *abcNews*, November 10, 2023,
- 12 Joni Gabaj, הזמן את גנן: ממשלת החירום מתקדמת בצעדים גדולים, *המנייה*,

Doc. Petr Sláma, Ph.D. vyučuje Starý zákon na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy.